

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д.ик.н. Георги Чанков Георгиев
УНСС;

Научна специалност: „Икономика и управление (Икономика на транспорта)“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор по икономика“** по научна специалност „Икономика и управление (Икономика на транспорта)“ в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Емил Людмилов Тодоров**

Тема на дисертационния труд: **„Суверенните фондове като фактор в съвременните международни отношения“**

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 343/16 февруари, 2021 на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Международни отношения“ на УНСС по 3.8 Икономика, „Световно стопанство и МИО (европейска интеграция и международни отношения)“ съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС №1687/9 юли, 2021. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 14 март, 2017 до 14 март, 2020.

Емил Тодоров има магистърска степен по икономика от Университета за национално и световно стопанство. Професионалният му опит като финансов експерт се покрива напълно с областта на научните му

изследвания, които се проявяват и в две 2 научни публикации. Владее на много високо равнище английски и руски езици.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е структуриран в увод, четири глави и заключение, с използвана разнообразна литература и широк кръг от приложения. Основното „тяло“ на труда е в обем от 237 стр., в които са включени 6 графики и 3 таблици. Отделните части на труда са добре балансирани в обемно отношение и са насочени към последователна реализация на основните цели на изследването.

Концептуалната рамка на дисертационния труд е заложена в неговия увод. Оценката ми за нея е висока, а основанията за такава оценка са:

- Прецизно и подробно е дефиниран обектът "Суверенните фондове като фактор в съвременните международни отношения“, като в тази формулировка и в поясненията към нея косвено е изведен и предметът на дисертационното изследване, който може да бъде определен като позициониране и поведение на Суверенните фондове в рамките на системата международни отношения, в т.ч. взаимодействие с главните субекти и пр.

- Убедително, чрез библиометрични проучвания, са представени аргументи за актуалността на проблема и наличието на относителна празнина в българската наука, която настоящата дисертация има за цел да запълни.

- Ясно е дефинирана изследователска теза в дисертационния труд, заедно с работните четири хипотези, формулирани в пълно съответствие със заглавието и отчитачи и най-скорошните колебания в международната конюнктура.

Обобщено може да се посочи, че концептуалната рамка, въведена в увода представлява много добра основа за разработване на тази значима в както в научно, така и в приложно отношение проблематика. Отделните глави, посветени на общите особености на суверенните фондове, принципите, които регламентират дейността им и поведението на тези фондове в международните отношения, следват ясна логика на изложението, позволяваща проверка на работните хипотези и защита на изследователската теза.

Съдържанието на труда дава основание за извода, че авторът добре е подбрал актуалната научна литература и успешно включва широк кръг източници по разглежданата проблематика, като и обогатява и доразвива нейни теоретични аспекти.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати в областта на изследването на суверенните фондове като фактор в съвременните международни отношения. Формулиран и прецизиран е комплексен теоретичен подход, включващ качествени и количествени методи, при което в хода на работата е заявено правенето на обзор и сравнителен анализ на вторична информация. Такъв подход е приложим и при последващи научни разработки в областта, в т.ч. и от други изследователи.

Заслужава добра оценка работата по набирането на вторичната информация, предвид ограничения достъп до първичната такава поради специфичните ограничения, налагани от суверенните фондове в това отношение. Следва да се отбележи положително самият опит за проучване на такава слабо изследвана област като ролята на суверенните фондове като нов фактор в международните отношения. С натрупаните си реални активи тези фондове тепърва ще играят съществена роля в световната икономика и анализирането им трябва да е водеща задача за отворена и зависима от външно финансиране икономика като българската. Полезността на този резултат може да се изрази в предизвикване на нови изследвания, които да запълнят конкретната празнина в българската наука.

Силен момент в работата е подробното представяне на множество гледни точки за същността на суверенните фондове и извеждането на тази основа на общо работно определение.

Посочените достойнства на дисертацията могат да се зачетат като нейни научни приноси.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В автореферата на труда Емил Тодоров е представил собственото си виждане за съдържащите се в дисертационното изследване приноси. В рецензията оценявам от моя гледна точка неговото виждане за приносите в дисертационния труд.

- 1. „Пионерският характер на изследването на темата суверенните фондове в рамките на изследванията на българската академична общност вкл. и създаване на банка от данни за тези фондове“ – претенцията е защитена до голяма степен, с уточнението, че банка данни за тези фондове не е обособена и подредена по ясни критерии;*

2. *„Изследване и доказване на ролята на суверенните фондове в международните отношения. Цялостно самостоятелно изследване не бе открито в хода на работата по подготовката на този труд“* – претенцията е слабо защитена, бележки за това – в следващата точка. Изречението *„Цялостно самостоятелно изследване не бе открито...“* озадачава с формулировката си. Именно представената дисертация би следвало да представлява такова изследване.
3. *„Осъщественият прочит и доказване на Принципите от Сантяго като вид неформален интернационален режим“* - претенцията е частично основателна, има нужда от по-солидна доказателствена част;
4. Утвърждаване на нова перспектива изследователска тема в областта на международните отношения - претенцията е защитена.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Отделни части от дисертационния труд вече са публикувани в научни изследвания студии, статии и доклади на конференции, в т.ч. в приложените тук публикации:

1. “Суверенните фондове – явление в международните отношения”, Изследователски етюди, том 10/2019 - издание на УНСС, София 2019;
2. “Суверенните фондове и дигиталната икономика”, Седма национална научна конференция „Дигиталната икономика и предизвикателствата пред бизнеса“, юни 2019, том 7/2019;

Посочените публикации показват достатъчна предварителна подготовка на автора по проблематиката, застъпена в дисертацията, в т.ч. актуални познания по активността на суверенните фондове в новата цифрова икономика.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът коректно и реално отразява главните моменти от съдържанието на дисертационния труд. Неговото структуриране и стил на изложение удовлетворяват изискванията за синтезирано представяне на дисертационното изследване. Забележките към него се отнасят до по-подробно и аргументирано извеждане на претенциите за научни приноси и по-прецизната им формулировка.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

С оглед сложността на поставената от докторанта задача, трудностите при решаването ѝ са неизбежни. Слабата разработеност на обекта и предмета на дисертационното изследване е предизвикателство към традиционните изследователски подходи и е основа за дебат по някои от формулираните оценки и изводи.

Ограниченият достъп до първични източници, в т.ч. емпирични данни, обяснява основната слабост на дисертацията: слабата на места аргументация. Не са налице достатъчно данни, в т.ч. количествени, чийто анализ да позволи извеждане на заключения относно последиците от активността на суверенните фондове – за икономиката на приемащите страни, за икономиката на държавите-собственици, за отражението на тази дейност върху националната сигурност, за характера на тази връзка с външната политика и пр.

Тези ограничения напр. не позволяват да се разбере каква роля играе Публичният инвестиционен фонд на Саудитска Арабия в отношенията на тази държава с Иран. Слабо е обяснена също така ролята на Катарския инвестиционен фонд като фактор в международните отношения. Заглавието на третата глава поначало не отразява достатъчно точно нейното съдържание.

Дисертацията страда и определена идеологическа ограниченост – изследването е извършено в рамките на неолибералната парадигма. Представени са главно гледните точки на неолиберални икономисти, показани са дебатите около дейността на суверенните фондове в САЩ и по-малко във водещи страни от ЕС. Алтернативната гледна точка на страни като Китай, Русия и др., които провеждат политика на активна държавна намеса в икономиката, с използване на суверенните фондове като неин инструмент (в т.ч. във външната политика) липсва. Представени са само примери със страни от Персийския залив. Едно заявено в началото самоограничение в тази посока, отразено и във възможно подзаглавие, би спестило тези забележки към съдържанието.

Разграничението на фондовете по критерия „демократичност“ на държавата-собственик има смисъл и потенциал за научен принос ако може да се изведе с конкретни данни пряката връзка между типа политическа система и поведение (икономически и политически резултати) на съответните фондове.

По-несъществените забележки са свързани с подредбата на материала в отделните глави. На места изложението е накъсано и, макар и рядко, се

срещата неясни формулировки. Не особено старателно е представено съдържанието: редно е да бъдат показани и отделните точки и подточки. Не е добро решение отделните глави да бъдат представени само с по една точка. Подредбата на ползваните източници също има нужда от подобрене.

Предвид направените дотук забележки бих препоръчал на автора да доразвие дисертационното изследване и да защити с нови публикации ролята на пионер сред българските учени в изследваната област.

Към автора на дисертацията имам следния въпрос: Как той вижда възможността за създаване и ефективно управление на суверенен фонд на България? (Като се вземе под внимание, че и малки икономики като Руанда и Палестинската автономия имат собствени такива фондове.)

8. Заключение

Въз основа на посочените анализи и оценки за дисертационния труд и откритите изследователски приноси, заключавам, че дисертацията съответства на минималните критерии за придобиване на научна степен „доктор по икономика“, а научната продукция на Емил Тодоров отговаря на процедурните изисквания, посочени в ЗРАСРБ и Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени в УНСС.

Препоръчвам присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Емил Тодоров.

05.09.2021 / София

доц. д.ик.н. Георги Чанков